

בס"ד, ח' ניסן התשפ"ה

סנהדרין דף ק"י – מחלוקת קורח, דור המדבר ועשרת השבטים

שאלות:

1. האם זה הגיוני שניסו לתפור למשה רבינו תיק עם אשת איש?

מחלוקת קרח

אשת קרח הסיתה אותו למרוד במשה, וטענה שמשה מינה את עצמו למלך, את אהרן לכהן גדול ובני אהרן לסגנים. היא התלוננה על תרומות ומעשרות, ועל גילוח שער הלויים.

כשקרח השיב שמשה עצמו מתגלח, היא ענתה שמשה עושה את זה כי "כל הגדולה שלו". בבחינת "תמות נפשי עם פלשתים". היא גם הוסיפה טענה על פתיל התכלת, שאם התכלת כה חשובה, למה לא לעשות בגד שלם מתכלת במקום חוט אחד.

הגמרא משווה בין אשת קרח שדחפה למחלוקת, לאשת און בן פלת שהצילה את בעלה מהמחלוקת בכך שהשקתה אותו יין, השכיבה אותו, וגילתה את שערך כך שאף אחד לא התקרב לביתם. על זה נאמר: "חכמות נשים בנתה ביתה... ואולת בידה תהרסנה".

המצטרפים למחלוקת היו 250 איש, המיוחדים שבעדה, יודעי עיבור שנים וקביעת חודשים.

על הפסוק "וישמע משה ויפול על פניו", **רבי שמואל בר נחמני** אומר שחשדוהו מאשת איש, **ורבי שמואל בר יצחק** מוסיף שכל אחד קינא את אשתו ממשה (התרה בה "אל תסתרי עמו" כמו שמקנאים לסוטה). לכן "משה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה" - יצא מחוץ למחנה כדי שלא יחשדוהו עוד.

מ"ויקם משה וילך אל דתן ואבירם" למדו שאין להחזיק במחלוקת. **רב** אומר שהמחזיק במחלוקת עובר בלאו, **ורב אשי** אומר שראוי להיצטרע. (שכתוב "ביד משה לו" וכתוב "ויאמר ד' לו עוד הבא נא ידך בחיקך" שם מדובר בצרעת).

לגבי חומרת המחלוקת התנאים והאמוראים למדו מפסוקים:

רבי יוסי אומר: החולק על מלכות בית דוד ראוי להכישו נחש (שנאמר על אדוניהו "אבן הזוחלת" ונאמר "חמת זוחלי עפר").

רב חסדא אומר: החולק על רבו כחולק על השכינה (מ"בהצותם על ד").

רבי חמא ברבי חנינא אומר: העושה מריבה עם רבו כעושה עם שכינה. (כתוב "המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ד").

רבי חנינא בר פפא אומר: המתרעם על רבו כמתרעם על השכינה. (כתוב "לא עלינו תלונותיכם כי על ד").

רבי אבהו אומר: המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר שכינה. (כתוב "וידבר העם באלהים ובמשה").

2. האם מישהו היה עשיר יותר מקורח?

עושרו של קרח

על "עושר שמור לבעליו לרעתו" **ריש לקיש** אמר שזה עושרו של קרח.

על הפסוק "ואת כל היקום אשר ברגליהם" **רבי אלעזר** אמר שזה ממונו של אדם. **רבי לוי** אומר ששלוש מאות פרדות לבנות נשאו את מפתחות אוצרותיו, והמפתחות והמנעולים היו עשויים מעור, ובכל זאת נזקקו לכ"כ הרבה פרדות.

רבי חמא ברבי חנינא אומר: שיוסף הטמין שלוש מטמוניות במצרים - אחת נתגלתה לקרח, אחת לאנטונינוס (קיסר רומי), ואחת לצדיקים לעתיד.

3. האם קורח נבלע באדמה?

גורלו של קרח ובניו

רבי יוחנן אומר שקרח לא היה מהבלועים ולא מהשרופים (אלא מת במגפה). ראייתו מהפסוקים שמזכירים בבלועים את "כל האדם אשר לקרח" אך לא את קרח עצמו. ובשרופים "חמשים ומאתים איש" זה חוץ מקרח ואהרן שנמנו לבד. **רבי יוחנן** דורש "וּתְפַתַּח הָאָרֶץ... וְאֶת קֶרַח בְּמֹת הָעֵדָה" - "ואת קרח" מוסב על "במות העדה", כלומר מת במגפה.

בברייתא מובאת דעה חולקת: שקרח היה גם מהבלועים וגם מהשרופים - נשמתו נשרפה וגופו נתגלגל למקום הבלועים. כתוב: "ותבלע אותם ואת קרח" שגם הוא נבלע. וכתוב "ואש יצאה... ותאכל את חמשים ומאתים איש" וגם הוא היה ממקריבי הקטורת.

רבא דורש "שֶׁמֶשׁ יָרַח עֲמַד זָבְלָה לְאוֹר חֲצִיךָ יְהִלְכוּ": בזמן בליעת קרח, השמש והירח עלו לרקיע זבול ואמרו: "אם תעשה דין למשה נצא, ואם לאו - לא".

הקב"ה ירה בהם חצים ואמר: "בכבודי לא מחיתם (כשמלכים משתחוים לשמש), בכבוד בשר ודם מחיתם". מאז הם לא יוצאים עד שמכים בהם כי הם מקפידים עכשיו למחות על כבוד המקום.

רבא דורש את הפסוק, "ואם בריאה יברא ד": משה אמר לקב"ה: אם ברואה כבר גיהנום - מוטב, ואם לאו - יברא ד'. הגמרא מקשה: הרי "אין כל חדש תחת השמש", ומתרצת שהכוונה לקרב את פתח גיהנום למקום שבו הם עומדים.

הגמרא מביאה ברייתא על "וּבְנֵי קֶרַח לֹא מָתוּ" - שנתבצר להם מקום גבוה בגיהנום וישבו עליו ואמרו שירה.

רבה בר חנה פגש סוחר ישמעאלי שהראה לו מקום עם חורים באדמה מעשנים. כשהעביר מעליהם צמר רטוב, נחרך. והוא שמע קולות: "משה ותורתו אמת והן בדאים". הסוחר אמר לו שכל 30 יום גיהנום מחזירה אותם כבשר בקלחת והם חוזרים על האמירה הזו.

4. על מי שרים בקבלת שבת "אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחתי"?

דור המדבר - האם יש להם חלק לעולם הבא

המשנה אמרה שדור המדבר אין להם חלק לעולם הבא. בברייתא מובאת מחלוקת:

רבי עקיבא אומר: אין להם חלק, שנאמר "במדבר הזה יתמו ושם ימותו" יתמו בעולם הזה ושם ימותו בעולם הבא. וגם נאמר עליהם "אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחתי".

רבי אליעזר אומר: יש להם חלק, שנאמר "אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח" - דור המדבר שכרתו ברית עלי זבחים ושלמים. "אשר נשבעתי באפי" - "באפי נשבעתי (מפני כעסי) וחוזרני בי".

רבי יהושע בן קרחה אומר: "אספו לי חסידי" מדבר על דורות אחרים – צדיקים, ו'כורתי בריתי' על חנניה מישראל ועזריה (שנמסרו לאש עבור בריתו של מקום), ורבי עקיבא וחבריו (שנמסרו לשחיטה על דברי תורה).

רבי שמעון בן מנסיא אומר: יש להם חלק, שנאמר "ופדויי ד' ישובון" (דור המדבר שנפדו ממצרים).

הגמרא אומרת: **שרבי עקיבא** "שבקה לחסידותיה" (עזב את חסידותו שמסנגר על ישראל) - שהיה יכול לדרוש "זכרתי לך חסד נעורייך... לכתך אחרי במדבר". אם אחרים באים בזכותם, הם עצמם לא כל שכן?

5. נפל שאמא שלו הפילה אותו בחודש השישי, יש לו חלק לעולם הבא?

עשרת השבטים - האם עתידים לחזור

המשנה מביאה מחלוקת: **רבי עקיבא** אומר: שעשרת השבטים אינם חוזרים, שנאמר "וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה" (גלו לארץ אחרת, לא כשני השבטים האחרים) - "מה היום הולך ואינו חוזר אף הם".

רבי אליעזר אומר: "כיום הזה" - "מה יום מאפיל ומאיר אף עשרת השבטים" עתיד להאיר להם. כבריייתא **רבי עקיבא** אומר: אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר "ויתשם ד'" (בעולם הזה)... וישליכם אל ארץ אחרת "לעולם הבא".

רבי שמעון בן יהודה אומר משום **רבי שמעון** אומר: אם מעשיהם כיום הזה אינם חוזרים, ואם יחזרו בתשובה - חוזרים.

רבי אומר: באים לעולם הבא, שנאמר "ובאו האובדים בארץ אשור" - אלו עשרת השבטים.

רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן אומר: **שרבי עקיבא** "שבקה לחסידותיה", היה יכול לדרוש "שובה משובה ישראל" (מדבר על עשרת השבטים, שזה נאמר כנגד "בגדה יהודה" באותו פרק בירמיהו).

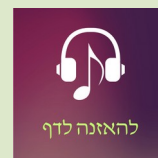
הגמרא מבררת מהי חסידותו של **רבי עקיבא** שעזב? ומשיבה שיש מחלוקת לגבי בני קטנים של רשעי ישראל אם הם באים לעולם הבא: **רבן גמליאל** לומד מפסוק שקטנים שהם בני רשעי ישראל לא באים לעולם הבא. **ורבי עקיבא** חולק ולומד מפסוק אחר שבאים הם לעולם הבא, ומפרש אחרת את הפסוק של **ר"ג**. ואילו קטני רשעי עכו"ם לכולי עלמא לא באים לעולם הבא (מהפסוק "ותאבד כל זכר למו").

אגב הדיון בקטן, נחלקו האמוראים בלימוד מפסוקים, מאיזה שלב קטן זוכה להגיע לעולם הבא:

רבי חייא ורבי שמעון בר רבי: אחד אומר משעה שנולד והשני משעה שמדבר.

רבינא אומר: משעה שנזרע.

רב נחמן בר יצחק לומד מהפסוק: "עני אני וגוע מנוער נשאתי אימך אפונה" משעה שנימול - "אפונה" מלשון אופן (גלגל), כשמתגלגלת עליו אימת ד' במילה.

רבי מאיר אומר: משעה שיאמר אמן, שנאמר 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמנים'.